

Smaastykker.

I.

Hertug Adolfs Klenodier i 1450.

Ved Kr. Erslev.

Vor Viden om Klenodier fra Danmarks Middelalder er kun ringe. En hel Del opregnes i Datidens Testamenter, hvoraf jeg nylig har udgivet en Samling; af Regnskaber og Skifteoptegnelser, der for det 16. Aarhundrede giver saa fyldige Oplysninger, er der derimod kun bevaret lidt for den ældre Tid. Under disse Forhold kan det nedenfor i Oversættelse gengivne plattyske Brev have nogen Interesse. Det er en Liste over Klenodier, tilhørende den slesvigske Hertug Adolf, som i 1450 blev overgivne Husfogeden paa Gottorp til tro Opbevarelse. Listen var efter en da ret almindelig Skik optegnet to Gange paa samme Papir, som derefter blev skaaret fra hinanden efter en Zigzaglinie; ved siden at se, om de to Stykker svarede nøje til hinanden, kunde man sikre sig Ægtheden (ofte brugte man at skrive paa det Sted, hvor man agtede at skære Optegnelsen over, et eller andet Ord med store Bog-

staver, hvis enkelte Linier da siden skulde vise sig at passe sammen, men det er ikke gjort i dette Tilfælde). Den Del af Dobbeltoptegnelsen, der er bevaret, er nok den, som overgaves Wolmarus, der var en Klerk i Hertugens Tjeneste; Brevet findes i Rigsarkivet i det saakaldte Fællesarkiv (Kap. XVII, Nr. 98).

Aar efter Guds Byrd 1450 Onsdagen før Søndagen Jubilate (d. e. 22. April) blev paa Gottorp Slot paa den durchlauchtige højbaarne Fyrste og Herre, Hr. Alf Hertug af Slesvig, Greve af Holsten osv. hans Vegne overgivet Husfogeden paa Gottorp Otte Bardewik af Otte van Aneveld dette efterskrevne Sølvsmederi med en Skibskiste:

For det første 12 sølverne Bægere med otte Kanter. Item 11 sølverne Bægere; de er runde. Item en høj Schouwer¹⁾ af to Stykker; paa den staar det Lüneborger Vaaben²⁾. Item en lille Schouwer¹⁾ af to Stykker; paa den er begge Fødderne forgyldte under, og paa den staar Herskabets Vaaben³⁾ Item en lignende Schouwer¹⁾; under den ene Fod staar Vor Herre Guds Aasyn, under den anden Fod et Jomfruhoved. Item en buklet sølverne Kop (d. e. Skaal?); ovenpaa staar Herskabets Vaaben³⁾ inden i et Hjul med en Bispestav. Item 16 store sølverne Fade. Item 2 store sølverne Haandbækkener⁴⁾. Item en sølverne Kop; paa Hanken (stele) staar et Kvindebillede og har et forgyldt Hjerte i Haanden. Item 2 Kopper, forgyldte ud- og indvendig; paa den ene staar en Borg paa Hanken (uppe deme lede), paa den anden inden Hanken (lede) en blaa Rose og foroven en sølverne Knap. Item 5 sølverne Skaale; den ene er forgyldt og indenfor med Dyr i ophøjet Arbejde (vorheuen mit deerten). Item 2 sølverne Kopper; inden den ene staar 2 grønne Spidser paa hver Del (twe grone — eller groue — arne an islikem deele); den ene gaar vidt uden om den anden, og er foroven

gennembrudt (tobroken). Item et Saltfad⁵⁾ med en Hank (mit enem lede); derpaa staar to smaa Billeder. Item 5 Horn⁶⁾, belagte med Sølv og forgyldte. Item et stort sølverne forgyldt Bælte; det har tilsammen 21 Led (lede). Item 2 Dolkekniive (hekerlinge), belagte med Sølv og forgyldte. Item en forgyldt beslaaet Rem; derpaa er Løvehoveder. Item et Pater-noster af Calcedonius⁷⁾. Item 6 Gaffler (vorke); deraf er tre med „Tarandesueddereren“⁸⁾, og tre af klart Sølv, og en løs „Tarandesueddere“; derpaa er ingen Gaffel. Item 2 Krydderiskeer (krudschuffelen). Item en Ske af Perlemoder med et Korablod (krallen scele). Item et Knivskaft (mestes hechte) af en Blodsten⁹⁾, belagt med Sølv og forgyldt. Item en forgyldt Agnus Dei¹⁰⁾ (dette er igen udstreget og i Randen staar: Dette Agnus Dei kom til Kapellet paa Gøttorp). Item et Skaktavl; Feltet er af Sølv og Perlemoder; dertil er intet Spil. Item en forgyldt Lilje med en Glasfod. Item 4 Bordkniive med to Skeder. Item 2 store Haandbækkener⁴⁾; derpaa staar det Hamborger Vaaben¹¹⁾. Item en lille forgyldt Kop; derpaa staar Jødehoveder¹²⁾ Item 2 Schouwer¹⁾ med forgyldt Fod; inden staar det Hamborger Vaaben¹¹⁾. Item en sølverne Kande; derpaa staar det Hamborger Vaaben¹¹⁾. Item 2 forgyldte Skaale; i den ene staar en brun Rose, i den anden en blaa Rose. Item 4 sølverne Skaale, i tre staar Herskabets Vaaben³⁾, i den ene de af Honstens Vaaben¹³⁾. Item en Brisilius¹⁴⁾, forgyldt med fire Fødder; deri staar Herskabets Vaaben³⁾. Item en forgyldt Kop med en Hank (lede), som Kong Kristoffer¹⁵⁾ gav. Item en forgyldt Kop, som Biskop Johan Schele af Lübeck gav; foroven staar en hvid forgyldt Borg. Item et Krydderifad (crutvat) af Blodsten⁴⁾. Item en Perlemoder i en Æske. Item et sølverne Fad med en høj Fod; paa Foden staar Herskabets Vaaben³⁾. Item en sølverne Kande; der staar Taarne paa Laaget, paa Foden staar 3 Herskabets Vaaben³⁾; den Kande gav de af Husum Hertug Alf. Item 2 store Trompeter-

vaaben, forgyldte; derpaa staar Herskabets³⁾ og det Honstenske Vaaben¹³⁾ (dette er igen udstreget og i Randen staar: Notabene: disse Vaaben bragte Wolmarus til Lübeck). Item en Kniv med sølverne Beslag, forgyldt; Fæstet er en Blodsten⁹⁾. Item 4 sølverne Bægere med et Foderal (vodere), som Hr. Henrik Penell gav min naadige Herre.

Dette fornævnte Sølvsmederi og Klenodier har Otte Bardewik paa min naadigste Herre Hertug Alfs Vegne paa saadan Tid, som forskrevet staar, modtaget til tro Bevarelse. Der var ved og over Wolmarus, Ernst Kælderknægt og Johannes Mostwerte, Wolmarus' Skolar¹⁶⁾. Af denne Skrift er to, den ene skaaret (keruet¹⁷⁾ ud af den anden; den ene har Wolmarus, den anden Otte Bardewik. (Paa Latin:) Givet Sted, Tid og Dag som ovenfor skrevet.

¹⁾ Det nedertyske Ord Schouwer brugtes i Danmark endnu i 16. Aarhundrede; det betegner et meget stort Drikkekar med Laag, og de her omtalte synes at have haft to Fødder.

²⁾ Hertug Adolfs Moder Elisabet stammede fra Brunsvig-Lüneborg.

³⁾ Herskabets Vaaben var vel det kvadrerede Skjold, som ses i Hertug Adolfs Segl, med de to slesvigske Løver og det holstenske Nældeblad.

⁴⁾ Det var almindeligt at vadske Hænderne før og vel ogsaa efter Maaltidet.

⁵⁾ Salt spistes i rigelig Mængde, og Saltfadene var meget store.

⁶⁾ Drikkehorn var i Middelalderen mere brugt end Bægere.

⁷⁾ Calcedonius er en kostbar Stenart.

8) Skal være Gaffler med to lige Tænder, beregnede til at spise Konfekt eller Frugt. Men hvorledes passer denne Forklaring til den her anførte løse T. uden Gaffel?

9) Blodstenen var en rød Sten, der mentes at standse Blødninger, naar man holdt den i Haanden.

10) D. e. Guds Lam.

11) Hamborg stod i en vis Afhængighed af de holstenske Grever, og de mange Sager med Byens Vaaben er sikkert Gaver fra Staden til dens fyrstelige Herrer.

12) Jødehoveder, kendelig ved en ejendommelig spids Hue, brugtes oftere i Middelalderens Heraldik.

13) Hohnstein er et Slot i Omegnen af Hildesheim; Hertug Adolf havde i 1444 bortgiftet sin Søsterdatter. Adelheid af Oldenburg, til en Junker Ernst, Greve af Hohnstein.

14) Hvad en Brisilius er, ved jeg ikke.

15) Den danske Konge Kristoffer af Bayern.

16) D. e. Lærling.

17) Sammenlign karve, at skære itu, hvoraf Karve- eller Kærvestok. Et saadant udskåret Brev kaldtes ogsaa en Kærveseddel.

II.

Flensborg i Martsdagene 1848.

Ved Fru Elfride Fibiger.

Mellem den Samling Papirer og Dokumenter af kulturhistorisk Indhold, min Fader, afdøde forhenværende Overtoldinspektør for Hertugdømmet Slesvig,